

in one place and during a rather brief period, about in a week, the plot, as a rule, contained only one event, depicted without any deviations; in the tragedies of W. Shakespeare the action generally began on the eve of the solution of the conflict. It was emphasized that in the image of W. Shakespeare a person, trying to achieve his/her goal, constantly faces opposition from the other people who nullify his/her free personality. This counteraction may be absurdly aware by another person. Then we say that the unconscious opposition represents the role of absurd randomness. It was stressed that in this absurdly hidden nature of causal relationships lied, according to W. Shakespeare, the uncertainty of human existence, which might even become tragic. Having understood the absurd frames, explicated in the plays of W. Shakespeare, we have identified the psycholinguistic mechanisms of expressing the absurd meaning by the writer. These are such mechanisms as: 1. The explication of absurd frames which are in the consciousness of the person. 2. The expression of the image of absurd in terms of random details, archetypes, metaphorical contexts. 3. The explication of the absurdly hidden nature of causal relationships, which appear to be evident as a result of the author's usage of certain lexical units, lexical-stylistic means, etc. 4. The presentation by the author an absurd plot. 5. The presentation by the author literary denouement with the absurdly displaced center. It was proved that the understanding of the absurdity arises as a result of the transforming the tense context of the work into quite obvious semantic frames. Under such conditions, the witty absurdity will include the fact that the reader first perceives a work for the truth that misleads him, and then turns into persistent absurd frames which are fixed in the consciousness of the Person. Such frames, in turn, can be understood by the reader as containing nonsense, senselessness, can lead to the creation of stable cliches (built on the principle of "game of ideas", "game of words"), which, in turn, become structural components of the consciousness of the Person.

Keywords: the absurd, the absurd meaning, absurd frames, random details, archetypes, metaphorical contexts, an absurd plot, literary denouement with the absurdly displaced center.

Отримано 18.11.2019

УДК: 159.954

Мищиха Лариса Петрівна

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ВАГОМА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Мищиха Л. П. Креативність як вагома характеристика інноваційної діяльності викладача вищої школи. У статті піднімається проблема креативності як складової інноваційної діяльності викладача вишу. Розкриваються психологічні особливості креативності викладача через аналіз його особистісних особливостей. Вагома роль відводиться таким складовим як мотиваційні чинники та готовність педагога вищої школи до розвитку, самовдосконалення та безперервної освіти. Творча індивідуальність педагога представлена на різних рівнях її становлення. Проведене дослідження на матеріалі студентської молоді підтвердило основні теоретичні положення в описі психологічного портрету креативного викладача. Перспективу подальших досліджень автор вбачає у розробці методів розвитку креативного мислення викладачів вищої школи, а відтак, і студентської молоді.

Ключові слова: креативність, креативне мислення, викладач вищої школи, інноваційна діяльність, особистісні риси, мотиваційні чинники, безперервна освіта, студентська молодь.

Мищиха Л. П. Креативность как весомая характеристика инновационной деятельности преподавателя высшей школы. В статье поднимается проблема креатив-

ности как составляющей инновационной деятельности преподавателя вуза. Раскрываются психологические особенности креативности преподавателя через анализ его личностных особенностей. Значительная роль отводится таким составляющим как мотивационные факторы и готовность педагога высшей школы к развитию, самосовершенствованию и непрерывного образования. Творческая индивидуальность педагога представлена на разных уровнях ее становления. Проведенное исследование на материале студенческой молодежи подтвердило основные теоретические положения в описании психологического портрета креативного преподавателя. Перспективу дальнейших исследований автор видит в разработке методов развития креативного мышления преподавателей высшей школы, а затем, и студенческой молодежи.

Ключевые слова: креативность, креативное мышление, преподаватель высшей школы, инновационная деятельность, личностные особенности, мотивационные факторы, непрерывное образование, студенческая молодежь.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освітнього простору в Україні, де компетентнісний підхід претендує на роль концептуальної основи освітньої політики і є визначальним у підготовці нової когорти фахівців – успішних і конкурентоздатних, затребуваних на ринку праці, особлива роль відводиться самому педагогу. Однак, з врахуванням сьогоденних, швидкозмінних умов життя та його викликів, не тільки зростають вимоги до педагога вищої школи, але й докорінно переглядаються. Мовиться про зміну пріоритетів у викладанні із зміщенням акцентів (у навчально-виховній діяльності) з ретроспекції, де викладач виступає «ретранслятором» знань, до організаційно-управлінської площини (викладач – організатор освітньої діяльності). Йдеться про ініціативного, ерудованого, відкритого до нового досвіду педагога-новатора, з креативним мисленням.

Відоме гасло «Від креативного викладача – до креативного студента» сьогодні, як ніколи, звучить особливо актуально.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорії розвитку творчої особистості, креативної педагогіки та психології вищої школи присвячені дослідження Н. В. Вишнякової, Д. Б. Богоявленської, Н. В. Кузьміної, А. В. Морозова, Н. І. Пов'якель, Г. К. Радчук, Д. В. Чернілевського, О. Л. Ходань та ін. Проблема методів розвитку креативного мислення студентів знаходить своє місце у працях В. П. Беспалько, Т. В. Бучинської, Т. О. Дмитренко, О. Е. Коваленко, В. О. Моляко, Л. А. Мойсеєнко, А. П. Панфілової, О. М. Пехоти, С. Є. Шумської та ін. Креативності викладача вищої школи присвячені дослідження І. В. Бухало, А. В. Кондрашової, Л. В. Журавльової, І. І. Осадченко, М. В. Філоненко, Г. Г. Цветкової та ін.

Мета дослідження: описати психологічний портрет креативного викладача вищої школи та здійснити його верифікацію на матеріалі студентських опитувань.

Виклад основного матеріалу. Структура творчого потенціалу особистості педагога розглядається як інтегративна особистісна характеристика, що синтезує в собі формоутворювальні та змістово-сміслові властивості творчої індивідуальності і відображає міру актуалізації її творчих можливостей в реальній перетворювальній практиці буття[5]. Відтак творчий потенціал розг-

лядаємо як складне інтегральне утворення, що вміщує в собі сукупність генетично заданих (анатомо-фізіологічних) особливостей індивіда, що уможливають розвиток його здібностей, і, творчих зокрема, творчу активність особистості, з преференцією когнітивної, потребово-мотиваційної, ціннісно-сислової та емоційно-вольової складових та готовність особистості до творчої діяльності, що забезпечує отримання об'єктивно чи суб'єктивно значущих нових результатів і саморозвиток [Там само]. При чому якщо рівень інтелекту визначається здебільшого вродженими якостями і задатками, то креативність в основному визначається середовищними чинниками, що розвиваються в індивіда в результаті соціалізації та безперервної освіти.

Велику роль на розвиток креативності викладача здійснюють його особистісні властивості, а також мотиваційні чинники. Мовиться про наявність у нього таких особистісних рис, що охоплюють:

інтелектуальну активність як інтегральне утворення, властивість цілісної особистості, що відображає процесуальну взаємодію інтелектуальних та мотиваційних компонентів системи в їх єдності і забезпечує здібність особистості до ситуативно нестимульованої продуктивної діяльності (Д. Б. Богоявленська). Йдеться про загальну обдарованість, широкий кругозір та ерудицію, яка репрезентує велику палітру можливостей особистісної викладацької «дієздатності» щодо використання міжпредметних зв'язків, які охоплюють не тільки коло вузькоспеціалізованого навчального напрямку (предмету), але й таких, що виходять за межі, скажімо гуманітарних наук, послуговуючись надбаннями природничих, математичних та ін. наук. Крім того, йдеться ще й про інтелектуальну ініціативу мисленнєвої діяльності за межами ситуативної заданості (Д. Б. Богоявленська). Вихід за межі ситуації – надситуативна активність – має місце у тій мірі, у якій складаються і починають втілюватись нові вимоги до себе, надмірні по відношенню до першочергових. Мова йде про дію «над порогом ситуативної необхідності». Виявитись над ситуацією – це значить діяти, перевищуючи «порогові вимоги» ситуації, наче підніматись над ними. Звідси і здібність педагога як суб'єкта освітнього процесу підніматись над рівнем вимог ситуації, ставити цілі, надмірні з точки зору вихідної задачі (Цит за: [4]).

Оригінальність, що проявляється в неординарних ідеях (мислення за асоціаціями, аналогіями); самостійність, незвичність, дотепність рішення, гнучкість мислення, здатність і готовність до ризику. Мовиться не тільки про володіння конвергентними, а й дивергентними здібностями.

Оптимізм, почуття гумору, що відображає не тільки позитивне сприйняття дійсності і відтак вміння викладача розбудовувати гармонійне поле взаємодії із студентською аудиторією (здатність знімати психологічне напруження, профілактика стресових ситуацій тощо), а й креативність самого педагога, оскільки гумор, дотепність є інтелектуальною ознакою індивіда і несе в собі здоровий потенціал психічної енергії.

Творча уява, що виконує роль головного інструмента мисленнєвого пошуку. Мовиться про вміння педагогом самостійно створювати нові образи й ідеї,

що втілюються у конкретні оригінальні продукти діяльності (продукти педагогічної діяльності: цікаві розробки кейсів, методичний інструментарій тощо).

Незалежність щодо суджень, внутрішня свобода педагога (особистісні стандарти важливіші за стандарти групи, неконформність оцінок і суджень). Здатність викладача до висловлювання власних суджень, самостійність у прийнятті рішень, упевненість у власних силах, відсутність невиправданої тривожності під час вибору та реалізації цілей.

Відкритість досвіду: екстенціональність – терплячість до неоднозначності, здатність приймати суперечливу інформацію, чуттєвість до нових проблем, відсутність ригідності. Мовиться про повну відкритість свідомості до того, що існує в ситуації «тут-і зараз». Здатність до самостійної постановки цілей, а також їх зміни залежно від умов діяльності, здатність вести інших за собою, бути оригінальним і неупередженим під час вирішення проблем, що виникають. Збагачення особистісного та професійного досвіду викладача є показником розширення професійної самосвідомості і, відповідно, зростання професіоналізму та професійно-педагогічної культури зокрема. Отже, досягнення рівня педагогічної творчості і, відповідно, самореалізації викладача залежать від його професійної позиції та спрямованості [6].

Здатність до генерування ідей. Мовиться про здатність до наукового пошуку, дослідницький інтерес, «вчування» в актуальні, затребувані майбутньою професією вихованця проблеми; здатність до антиципації. Звідси і висока толерантність до невизначених і невирішених ситуацій, конструктивна активність у цих ситуаціях.

Критичність і високий ступінь рефлексії. Уміння вчитися на помилках, вміння визнавати власні помилки, постійний аналіз та осмислення власної діяльності. Рефлексія є головним чинником у конструюванні власного професійного «Я» як сукупності Я-утворень. Ці утворення спрямовані на розвиток позитивної «Я-концепції» викладача, що сприяє вияву почуття задоволеності від занять педагогічною працею, самоповаги, впевненості у собі і відчуття успішності роботи в цілому [2].

Здатність до діалогічного спілкування, що передбачає ставлення до іншої людини як до цінності, неповторної індивідуальності. Йдеться про суб'єкт-суб'єктний рівень взаємодії у структурі зв'язків «викладач-студент».

Мовиться про спілкування, що будується на партнерських взаєминах, уможливорює психологічну безпеку і обумовлює:

1. Визнання безумовної цінності особистості студента. При цьому у нього долається ригідність, пробуджується бажання до саморозкриття, вільного оперування власними думками, позиціями, поглядами, без боязні осуду, критики з боку викладача.

2. Відсутність оцінювання особистості студента через призму власної системи цінностей і установок, відсутність постійного відчуття тиску з боку інших.

3. Розуміння, співпереживання. Мається на увазі прийняття особистості іншого, вміння приймати, розуміти емоційний стан іншого, здатність до гнучкого, незаангажованого сприйняття дійсності.

Вміння прислухатися до студента, його професійних інтересів, потреб сприяння розвитку особистості студента, створення умов для його творчого самовираження і самореалізації. Вміння не бути «принципово правим», здатність чути студента, навіть якщо позиції педагога і студента різні. Позаяк співтворчість викладача із студентами базується на єдності мети професійної діяльності.

Володіння сучасними інформаційними освітніми технологіями, що вирішує завдання як формування інноваційної готовності до сприйняття новизни, так і навчання умінням діяти по-новому. Від цього залежить і методичне, технічне забезпечення навчально-виховного процесу.

Використання Інтернет-технологій у змісті навчальних дисциплін зумовлює формування у студентів спеціалізовано-професійних компетенцій, визначених предметною галуззю, у якій майбутній фахівець має бути добре обізнаний і у якій він має проявити готовність до виконання своєї професійної діяльності [3].

Безперервна освіта і вміння працювати в сучасних умовах освітнього простору, прагнення до самореалізації. Одна з вищих потреб особистості, яка виявляється у реалізації власних творчих сил і здібностей, у постійному зростанні та збагаченні власних внутрішніх можливостей, у підвищенні своєї професійної діяльності, в орієнтації на загальнолюдські цінності.

Звідси рівень знань, умінь та навичок, сформованих на попередніх етапах вікового розвитку, не є для неї сталими характеристиками, а визначають подальшу динамічність її творчого буття. Для цього необхідна захопленість (робота за покликанням) педагогічною діяльністю з боку викладача, що мотивує до самовдосконалення.

Наявність потреби у безперервній освіті з боку педагога визначається:

- а) розширенням творчого досвіду за рахунок оволодіння новими знаннями, вміннями, навичками;
- б) розширенням сфери творчої діяльності за рахунок зміни чи вибору нового вектора її спрямування;
- в) професійною профпридатністю (як продовження трудового стажу);
- г) соціальною мобільністю і вмінням жити у змінному часі;
- д) доланням когнітивно старих схем мислення та сприймання дійсності як чинника продуктивної міжпоколінної інтеракції;
- е) ціннісно-смісловим наповненням життя у різні періоди онтогенезу.

Викладачу необхідно переглядати робочі програми, додавати більше сучасних кейсів.

Безперервна освіта зв'язує окрему людину з культурою, що робить її не тільки носієм мислення та діяльності, а й носієм творчої еволюції, суб'єктом життєтворчості [5].

Не менш вагомим сьогодні у форматі професійного саморозвитку та самовдосконалення є обмін досвідом з іншими викладачами, участь у конференціях та тренінгах, майстер-класах, онлайн-навчанні, вивчення іноземних мов (вихід на кроскультурний рівень взаємодії, доступ до світових ме-

реж інформації), що допомагають не тільки не відставати від вимог професійної діяльності, але й бути сучасним викладачем – носієм новітніх знань і технологій.

Потенційні продукти педагогічної творчості в сфері освіти є багатовекторними, що можуть знаходити своє втілення як в усних (лекції, практичні, семінарські) заняття, так і в письмових (навчальні посібники, методичні рекомендації), розробці нових методичних прийомів, розробці і вдосконаленні нових робочих програм у підготовці бакалаврів та магістрів.

Оскільки креативність розвивається від наслідування взірцям творчої поведінки педагога (креативний взірець) до власної творчості (авторства) вихованця, то, безумовно, слід і окреслити рівні прояву креативності і самого викладача.

Творча індивідуальність педагога може виявлятися в меншій або більшій мірі і, отже, відображати різні етапи її становлення [1], зокрема:

I етап характеризується інтересом, вираженою спрямованістю особистості на професійно-педагогічну діяльність, занурення в її середовище. І хоча діяльність педагога на цьому рівні носить ще відтворювальний характер, цей етап цінний вже тим, що педагог накопичує певний обсяг знань, який є фундаментом для подальшого вдосконалення (власної діяльності, самовдосконалення).

II етап характеризується розвитком наслідувальної активності і пов'язаний з підвищенням рівня освоєння діяльності, інтенсивним творчим оволодінням професійними методами, засобами, прийомами діяльності. Діяльність педагога на цьому етапі можна охарактеризувати як творче наслідування.

III етап – відбувається збагачення діяльності педагога за допомогою поступового зниження загального числа наслідувальних дій, і, одночасно, збільшення ініціативних дій. Діяльність педагога на цьому етапі характеризується вільним володінням комплексом продуктивних педагогічних технологій, розробкою та впровадженням в практику нових технологічних елементів. Цей етап може бути охарактеризований як етап перших значущих творчих досягнень особистості.

IV етап характеризується переходом від наслідування до самостійної творчості. Діяльність педагога супроводжується звільненням від ідентифікації з особистістю педагога-зразка, зниженням числа наслідувальних дій, зростанням числа творчих і характеризується високою, стійкою творчою продуктивністю, пов'язаною з розробкою власних програм і методів педагогічного впливу, відкриттям і реалізацією нових ідей, що свідчить про набуття педагогом самостійного творчого «Я».

V етап характеризується підвищеною професійно-творчою активністю особистості, наявністю індивідуального творчого стилю діяльності, за допомогою якого реалізується потреба у формуванні та розширенні акме – простору, що сприяє створенню творчих команд та вихованню творчо мислячих і творчо діючих поколінь, здатних вирішувати нестандартні завдання та виклики сучасності.

Виходячи з вищеподаного матеріалу, нами було проведено опитування студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на предмет з'ясування які викладачі, на думку студентів, є креативними.

У дослідженні взяло участь 90 студентів, з яких 60 – студенти 2 -го (30 осіб) і 3-го(30 осіб) курсів філософського факультету(спеціальність «Психологія»), а також студенти 3-го курсу (30 осіб) історичного факультету.

Відтак письмове опитування показало, що незважаючи на те, що дослідження проводилось у гетерогенних групах (професійно орієнтованих, різновікових), студенти однозначно підходять до розуміння характеристик креативного викладача і висловлюють подібність власних позицій на цей предмет.

Це дало нам підстави виокремити основні характеристики креативного викладача, який:

- вміє зацікавити студента, привити інтерес до предмета;
- у своїй професійній діяльності(викладацькій) застосовує новітні, інноваційні методи навчання. При чому більшість студентів наголошує, що крім традиційних форм навчання, такий викладач широко використовує на заняттях (лекції, семінарські тощо)і нетрадиційні форми навчання;
- застосовує студентоцентрований підхід, а відтак готовий до відкритого спілкування зі студентами, прислухається до їх думки;
- відкритий до нового досвіду, не заангажований прив'язкою до «старих знань», стереотипного мислення, відповідає часу та його викликам;
- відкритий до діалогу, дискусій, стимулює і мотивує студента шляхом впровадження інтерактивних методів навчання (використання кейсів, проблемного навчання);
- проводить заняття у доступній для розуміння студента формі, матеріал подачі збагачений емпіричним матеріалом професійного спрямування, насичений прикладами;
- не тільки хороший психолог-теоретик, але й психолог-практик (ділиться власним досвідом), що робить матеріал цінним, професійно орієнтованим, навчальним;
- володіє сучасними інформаційними технологіями, використовує мультимедійні технології на заняттях;
- володіє іноземними мовами(хоча б англійською)для наукових дискусій, міжкультурних зв'язків, отримання доступу до передових світових технологій та психологічної практики;
- любить свій предмет, захоплений ним, перебуває у постійному саморозвитку і безперервній освіті.

Серед особистісних рис креативного викладача студенти виокремлюють дотепність, гумор, інтелектуальність, оптимізм, впевненість, а також володіння ораторськими здібностями, здатність генерувати ідеї, вести за собою, захоплювати тощо.

Висновок. Виходячи з вище означеного матеріалу, було виокремлено основні психологічні характеристики креативного викладача вищої школи.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці методів розвитку креативного мислення викладача вищої школи, а відтак, і методичне забезпечення самого викладача психологічним інструментарієм для розвитку творчого мислення, відповідно, і студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горова В.І., Антонова Н.А., Харченко Л.М. Творча індивідуальність вчителя та її розвиток в умовах підвищення професійної кваліфікації. Ставрополь: Сервісшкола, 2005. 144 с.
2. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. К. : НПУ, 2004. 243с.
3. Гурмаза В. Сучасні інформаційні технології підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://intkonf.org/gurmaza-vv-suchasni-informatsiyni-tehnologiyipidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>.
4. Мищуха Л. П. Надситуативна активність особистості як складова її творчого потенціалу. Актуальні проблеми психології. Проблеми психології творчості: зб. наук. пр. / за ред. В. О. Моляко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. Т. 12, вип. 4. С. 170-176.
5. Мищуха Л.П. Творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. 399с.
6. Яремчук Н. Я. Педагогічна творчість як складова професійно-педагогічної культури викладача вищої школи. Вісник Львівського ун-ту. Серія : Педагогіка. Львів, 2009. Вип. 25 (Ч. 1). С. 242-249.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Horova V.I., Antonova N.A., Kharchenko L.M. Tvorchia individualnist vchytelia ta yii rozvytok v umovakh pidvyshchennia profesiinoi kvalifikatsii. Stavropol: Servysshkola, 2005. 144 s.
2. Huzii N. V. Pedahohichniy profesionalizm: istoryko-metodolohichni ta teoretychni aspekty / Natsionalnyi pedahohichniy un-t im. M.P.Drahomanova. K. : NPU, 2004. 243s.
3. Hurmaza V. Suchasni informatsiini tekhnolohii pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu:<http://intkonf.org/gurmaza-vv-suchasni-informatsiyni-tehnologiyipidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>.
4. Mishchykha L. P. Nadsytuatyvna aktyvnist osobystosti yak skladova yii tvorchoho potentsialu. Aktualni problemy psykholohii. Problemy psykholohii tvorchosti: zb. nauk. pr. / za red. V. O. Moliako. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2008. T. 12, vyp. 4. S. 170-176.
5. Mishchykha L.P. Tvorchyi potentsial osobystosti u period piznoi doroslosti : monohrafiia. Ivano-Frankivsk : Misto NV, 2014. 399s. Yaremchuk N. Ya. Pedahohichna tvorchist yak skladova profesiino-pedahohichnoi kultury vykladacha vyshchoi shkoly. Visnyk Lvivskoho un-tu. Seriiia : Pedahohika. Lviv, 2009. Vyp. 25 (Ch. 1). S. 242-249.
6. Yaremchuk N. Ya. Pedahohichna tvorchist yak skladova profesiino-pedahohichnoi kultury vykladacha vyshchoi shkoly. Visnyk Lvivskoho un-tu. Seriiia : Pedahohika. Lviv, 2009. Vyp. 25 (Ch. 1). S. 242–249.

Mishchykha L. P. Creativity as an essential feature of lecturer's innovational activity. The article reveals the problem of creativity as an essential feature of lecturer's innovational activity. The lecturer's psychological features are revealed, such as intellectual activity, originality, optimism, sense of humour, creative imagination, independent statements, endless experience, ability to generate ideas, criticism and reflection of high level, ability to communicate in dialogues, ability to listen to students, ability to operate modern educational

technologies, endless learning. The following indicators play an important role as personal features, motivations and the teacher's readiness to develop, to self-improve and continue learning. The lecturer's creative individuality is presented at its different stages. Potential products of pedagogical activity in education are multi-vector that can be implemented both in theoretical (lectures, practices, seminars) and publicational (textbooks, guidebooks) in order to organize the students' scientific and self-education, also to develop new methodological methods of creative thinking, to make new academic curriculum to train students of bachelor and master degree. The carried out research based on the students' material has proved the fundamental theoretical principles when describing a creative lecturer's psychological portrait. The author sees the prospective further research in developing the methods of lecturer's creative thinking, and therefore the students' one.

Keywords: creativity, creative thinking, lecturer, innovational activity, personal features, motivations, endless learning, students.

Отримано 19.11.2019

УДК [159.955+159.956]

*Мойсеєнко Лідія Анатоліївна,
Гураль Інеса Михайлівна,
Смолівик Ліана Романівна*

ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРОЦЕСІВ РОЗУМІННЯ І АПРОБАЦІЇ В ТВОРЧОМУ МАТЕМАТИЧНОМУ МИСЛЕННІ

Мойсеєнко Л. А., Гураль І. М., Смолівик Л. Р. Психологія взаємодії процесів розуміння і апробації в творчому математичному мисленні. У статті розглядаються питання стосовно психологічної сутності взаємодії мисленнєвих процесів розуміння і апробації при розв'язуванні творчих математичних задач. За результатами досліджень математичного мислення, констатовано його творчий характер та означено підхід до його вивчення через аналіз мисленнєвих дій у процесі розв'язання творчих математичних задач. Наголошено, що результативність пошукових дій досягається завдяки взаємодії числової, символічної та просторової складової математичного мислення. Встановлено, що процеси розуміння математичної задачі та апробація мисленнєвих результатів функціонують впродовж усього процесу розв'язування математичних задач. З'ясовано, що зміст пошукових дій, спрямованих на розуміння задачі та апробацію мисленнєвих результатів залежить від етапів розв'язання задачі (вивчення умови, пошук розв'язку, перевірка знайденого розв'язку), в яких їх процесуально-динамічна сторона не лише проявляється, але й формується. При цьому процеси розуміння творчої математичної задачі та процес апробації є взаємодоповняльними. Встановлено, що розуміння умови задачі формує зміст апробаційних дій, а процес апробації сприяє формуванню розуміння математичної задачі. Апробаційні дії, формуючи суб'єктивну впевненість у правильності (або неправильності) мисленнєвого результату, водночас спрямовані на поглиблення розуміння сутності самої задачі. Апробація мисленнєвих результатів є допоміжним актом, інструментом процесу розуміння, а стан розуміння формує зміст апробаційних дій.

Ключові слова: творче математичне мислення, розуміння математичної задачі, апробація мисленнєвих результатів.

Мойсеєнко Л. А., Гураль І. М., Смолівик Л. Р. Психологія взаємодії процесів розуміння і апробації в творчому математичному мисленні. В статті розглядається питання стосовно психологічної сутності взаємодії